

Бажал Юрій,
доктор економічних наук, професор,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК НОВИЙ МЕЙНСТРІМ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Ключові слова: теорія економічного розвитку Шумпетера, творче руйнування, креативна економіка, парадигмальні зрушення неокласики, інновації як основний фактор економічного зростання.

Iurii Bazhal,
Doctor of Science (Economics), Professor,
National University of “Kyiv-Mohyla Academy”

CREATIVE ECONOMY AS A NEW MAINSTREAM OF ECONOMIC THEORY

Keywords: Schumpeter’s theory of economic development, creative destruction, creative economy, neoclassic paradigm shifts, innovations as a main factor of economic growth.

Соціально-економічні тенденції останніх десятиліть значною мірою актуалізували фундаментальні колізії в розвитку людської цивілізації, які, здавалося, були близькі до подолання. Ці явища включають концептуальний вибір економічної системи для успішного розвитку, забезпечення безпеки та високої якості життя, впровадження інклюзивної моделі зростання, зменшення економічної та соціальної нерівності, забезпечення широкого доступу до якісної освіти та медицини тощо. Усі ці проблеми сьогодні загострилися та збільшили потенціал існуючих та майбутніх кризових викликів [1; 2]. Проте, всі ці процеси відбуваються нерівномірно в різних країнах і безпосередньо зумовлені специфікою застосовуваної економічної політики. Сьогодні ці типи політики не тільки відрізняються між собою, але й часто суперечать канонічним уявленням, які вивчаються в університетах за типовими неокласичними базовими підручниками. У цьому відношенні реальна політика показала доволі парадоксальну ситуацію – успішними у подоланні наслідків останньої кризи стали ті країни, які не дотримувалися ортодоксальних рецептів із підручників про першорядність досягнення фінансової стабільності, але активно реалізовували соціальну та інноваційну політику. Вони не скорочували видатки на освіту, медицину, соціальний захист, а, навпаки, розвивали соціальний і людський капітал країни.

У концептуальному плані сучасний мейнстрім економічної теорії не може пояснити такі процеси. Це сприяє виникненню антикапіталістичної та антиглобалістської діяльності, критиці існуючих міжнародних відносин і

зростанню загрози легітимізації військового сценарію вирішення проблем. Концептуальні відповіді на ці виклики можна знайти в теорії інноваційного розвитку Й. Шумпетера [3], яка має великий творчий потенціал для формування політики економічного зростання. Такий аспект менш відомий на тлі панівної уяви про теорію Шумпетера як теорію «творчого руйнування». Запропонована доповідь є спробою показати, що теорія Шумпетера є передусім теорією творчого економічного зростання через інновації, що дозволяє вирішувати поточні проблеми, бо вони тісно пов'язані з інноваційною діяльністю і тому інноваційна політика, спрямована на підвищення соціального та людського капіталу, є ефективною для економічного розвитку [4]. Теорія Шумпетера пояснює, чому інновації історично стали основним фактором економічного розвитку і чому їхня роль стане ще більш домінуючою в майбутньому, в тому числі для забезпечення ефективного функціонування ринкової економіки. Теорія економічного розвитку Шумпетера дає нам докази для обґрунтування гіпотези про те, що справжнє економічне зростання - особливо в країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються - можливе лише за умови реалізації сильної інноваційної політики [5].

Ми вважаємо, що саме ця теорія стане майбутнім новим мейнстрімом економічної теорії. Таке уявлення базується на винаході Шумпетера про те, що інновації є незалежним і ізольованим фактором виробництва, який створює нову додану вартість у національній економіці. У цьому відношенні інновації мають бути визнані як «стволові клітини» нової інноваційної економіки, яку можна назвати *Креативною економікою* [6]. Показано, що методологічна недооцінка інновацій як окремої категорії економічної теорії призвела до неприпустимого розриву між неокласичними теоріями та реальними інноваційними процесами сучасного економічного життя.

Автор вважає, що сучасні кризи виникають тоді, коли національна економіка сповільнює темпи формування нової доданої вартості, а процеси перерозподілу наявного національного доходу стають домінуючими. Відповідно до теорії Шумпетера, лише інновації можуть створити національну додаткову додану вартість, пов'язану з економічним зростанням. У разі слабкості інноваційної діяльності країни доходи та прибутки економічних агентів є результатом перерозподілу національного доходу приблизно в обсязі попередніх періодів. Тоді зростання традиційного виробництва (і пов'язаного з ним доходу) однієї фірми стає можливим лише за рахунок зменшення доходу іншого виробничого суб'єкта або галузі. У загальноприйнятій теорії цей методологічний підхід має дуже широке застосування під назвою «альтернативна вартість». Крім того, ситуація отримання додаткової вартості в одному місці за рахунок її втрати в іншому називається грою з нульовою сумою. Це призводить до зростання нерівності доходів і є аргументом на користь політики жорсткої економії. Такий підхід також поживляє популярні політичні спекуляції про існування «світової ренти», ніби більшу частину якої отримують країни «золотого мільярда». Таке бачення політичної економії оживляє ідеї соціалістичної та антиімперіалістичної революцій.

Отже, методологічно важливо визнати інновації основним фактором креативного зростання, яке обумовлює економічний розвиток країн у частині

генерування нових обсягів національної доданої вартості. У цьому вимірі традиційна неокласична економічна політика звертає увагу на конкурентні переваги наявних ресурсів із пропозиціями щодо їх подальшої модернізації. Шумпетерівський підхід просуває інноваційну модель економічного розвитку, зосереджуючись на створенні нових ресурсів знань для виробництва інновацій. У цьому сенсі науково-дослідні та технологічні інноваційні сектори економіки стають не стільки результатом, скільки ключовим фактором економічного зростання. Готовність до інновацій стає головною конкурентною перевагою національних економік, визначає її позиції у світовому рейтингу конкурентоспроможності та стає основним фактором досягнення економіки добробуту [7].

Список використаних джерел

1. Колодко Г. Політекономія майбутнього. *Економічна теорія*. 2015. № 3. С. 30-42.
2. Ernst Ulrich von Weizsäcker, Anders Wijkman. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. A Report to the Club of Rome. – Springer, 2018.
3. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку : Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ : ВД КМА, 2011.
4. Bazhal, Iurii. The Political Economy of Innovation Development: Breaking the Vicious Cycle of Economic Theory. Monograph. Palgrave Macmillan, Cham, 2017. ISBN-13: 978-3319548517, ISBN-10: 3319548514.
5. Bazhal, Iurii. Innovation Policy to Solve Convergence Challenge for the Eastern European and Balkan Countries. Springer Proceedings in Business and Economics, in: Business Development and Economic Governance in Southeastern Europe, Springer, 2022. P. 195-209.
6. Bazhal, Iurii. Innovations as crucial factor of the catch-up economic growth *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки* (Scientific paper NaUKMA. Economics). 2019. Т. 4, Вип. 1. С. 3-8.
7. Бажал Ю. М. Інновації як стовбурові клітини економічного зростання. *Глобальні тенденції і перспективи : світова економіка та Україна. Збірка доповідей та статей* / наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Центр Разумкова, вид-во «Заповіт», 2018. 202 с. С. 8-15.